

La mare dels uigurs

És una dona de poc més de quaranta anys, de llavis primis i nas molt recte, bellíssima, porta el cabell llarg i ondulat, entre ros i bru, i tota la cara transmet una gran serenitat. Va embotlicada en una túnica de pell suau de cabra, amb una capa de llana per damunt, i la indumentària fa dubtar si mirar-la com una senyora o com una pastora d'aquelles altes valls. Es cobreix el cap amb un barret de feltre adornat amb una ploma d'oca. Els xinesos en diuen "la dama de Loulan", però als uigurs els agrada més dir-li Kiruran Guzali, "la bella de Kiruran", que és el nom del mateix lloc en el seu idioma. En els retrats de la bella que corren per tot el Xinjiang, els ulls es veuen de color d'avellana. Però del verdader color dels ulls de la dama no se'n sap res, perquè es va morir fa 3.800 anys.

La van descobrir arqueòlegs xinesos el 1980 (els uigurs a penes ara comencen a saber prou xinès per anar a la universitat), conservada intacta en les arenes torrades a l'oest del desert de Taklimakan, entre un llac intermitent que canvia de lloc segons els anys i les estacions, i el permetre on uns altres xinesos fan esclatar regularment enginyers nuclears, sota terra o damunt la terra, i com que és la Xina i no és França, no protesta ningú a les ciutats d'Europa. Per allà, en algun temps passaven les caravanes de la seda i queden senyals de pobles nòmades i comerciants, de ciutats on treballaven orfebres delicats, de gents misterioses de l'immens interior d'Àsia, gent que conegué Alexandre Magne, guerrers que corrien per l'estepa en aquells cavallets tan increïblement petits per conquerir un continent i mig, pobles que en diem indoeuropeus o túrquics, molts dels quals van tenir temps de ser cristians de diverses heretgies abans de fer-se musulmans. Els veiem, des d'ací, com una gent al marge de la història, remotíssima i bàrbara, i no sabem o no recordem que per allà han passat imperis i cultures, la gran ruta entre l'est i l'oest, i ciutats que van ser més vives que cap altra en el seu temps. Allà hi ha hagut un dels centres del món, no una perifèria.

Ara, quan ha caigut el darrer imperi continental escampat

per l'Àsia des d'occident, allà també tornen a passar coses. Pobles de noms violents, tadjik, kirguís, uzbek, kazakh, alcen el cap i com poden van reconstruint territoris poc o molt nacionals entre les altes muntanyes, els deserts de pedra i les valls i l'estepa. Però el darrer gran imperi de l'orient no s'ha esfondrat encara, és molt més vell i més savi, la seua tradició de cultura i de violència és més antiga, i mai no permetrà el naixement d'una república uigur o d'un estat tibetà. Els uigurs del Xinjiang són vuit milions, aprenen l'idioma dels mandarins i es van acomodant com poden, és a dir malament, a la invasió de la gent *han*, nom

dels xinesos, que ja en són tants com ells, que fan de mestres, obrers de fàbrica, oficinistes, soldats i policies, i que afirmen que la presència xinesa en aquestes terres és més antiga encara que la dels mateixos uigurs.

Per això preferien, els xinesos, que no s'hagués trobat mai la dama de Kiruran, tan ben preservada, tan serena i tan bella, tan "occidental", i prova tan esclatant que allà hi havia regnes, ciutats i gent abans que hi posara el peu cap avançada de l'imperi del Fill del Cel. Més els valia haver amagat la mòmia, perquè els uigurs l'han descoberta també, n'han refet la cara com si fóra vivent, amb els ulls oberts de color d'avellana i la llarga cabellera, i va pels murs del país reproduïda en cartells i en l'anunci de les cançons que li dediquen. Els poetes li fan versos, els cantants li fan discos i cassetts, i ja li diuen "la mare de la nostra nació", amb gran consternació de l'administració xinesa.

perquè la mare dels uigurs, en la mòmia i en els cartells, té un aire decididament poc oriental. I jo, des d'ací, tan lluny del Xinjiang, pense que està molt bé que els pobles es troben una mare, encara que tinga trenta-vuit segles de vida, i encara que la filiació siga dubtosa. Cadascú es defensa com pot, amb reis o amb mòmies. És qüestió de fe, i que la mare tinga una cara serena i bella. Com la nostra dama d'Elx, que no se sap què era i que no li fem versos i cançons, ni ens la mirem com a mare. Deu ser perquè ací l'única mare possible és la dels deseparats. I la Dama resideix a Madrid, capital de l'imperi de ponent. Avui tinc la fantasia més aviat estepària. ■

JOAN F. MIRA

"I jo, des d'ací, tan lluny del Xinjiang, pense que està molt bé que els pobles es troben una mare, encara que tinga trenta-vuit segles de vida, i encara que la filiació siga dubtosa. Cadascú es defensa com pot, amb reis o amb mòmies."